

Lời Phật dạy

Vô minh là không biết vô thường, sinh diệt

Minh trong đạo Phật là tuệ giác, thấy biết như thật về vạn pháp. Đức Phật khi thành đạo Ngài chứng Tam minh (Túc mạng minh, Thiên nhãn minh, Lậu tận minh). Các bậc Thánh A-la-hán chứng đạo thì vô minh diệt và minh sinh.

Hàng đệ tử Phật chúng ta mỗi phút giây vẫn đang thực tập minh sát, phát huy chánh niệm và tỉnh giác để thấy tất cả pháp đều vô thường, sinh diệt, vô ngã.

“Một thời, Phật ở tại vườn Trúc, khu Ca-lan-đà, thành Vương Xá. Bấy giờ Tôn giả Xá-lợi-phất, Tôn giả Ma-ha Câu-hi-la cùng ở trong núi Kỳ-xà-quật. Buổi chiều sau khi từ thiền tịnh dậy, Tôn giả Ma-ha Câu-hi-la đến chỗ Tôn giả Xá-lợi-phất, cùng nhau thăm hỏi, rồi ngồi lui qua một bên, nói với Tôn giả Xá-lợi-phất:

- Tôi có điều muốn hỏi, Nhân giả có rảnh để giải đáp cho chăng?

Tôn giả Xá-lợi-phất trả lời:

- Tùy theo những gì Nhân giả hỏi, nếu tôi biết, tôi sẽ trả lời.

Tôn giả Ma-ha Câu-hi-la hỏi Tôn giả Xá-lợi-phất:

- Gọi là vô minh, vậy thế nào là vô minh?

Tôn giả Xá-lợi-phất trả lời:

- Là không biết. Không biết tức là vô minh. Không biết cái gì? Không biết như thật mắt là vô thường; đó gọi là không biết. Không biết như thật mắt là pháp sanh diệt, đó gọi là không biết. Đối với tai, mũi, lưỡi, thân, ý cũng lại như vậy. Như vậy, Tôn giả Ma-ha Câu-hi-la đối với sáu xúc nhập xứ này mà không như thật thấy, biết, không vô gián đẳng, ngu si, không sáng, tối tăm, đó gọi là vô minh.

Tôn giả Ma-ha Câu-hi-la lại hỏi Tôn giả Xá-lợi-phất:

- Gọi là minh, vậy thế nào là minh?

Tôn giả Xá-lợi-phất trả lời:

- Là biết. Biết tức là minh. Biết những gì? Mắt là vô thường, nên biết như thật mắt là vô thường; mắt là pháp sanh diệt, nên biết như thật mắt là pháp sanh diệt. Đối với tai, mũi, lưỡi, thân, ý lại cũng như vậy. Thừa Tôn giả Ma-ha Câu-hi-la, đối với sáu xúc nhập xứ này mà như thật biết, thấy, sáng tỏ, giác ngộ, có trí tuệ, có vô gián đẳng, đó gọi là minh.

Bấy giờ, hai vị Chánh sĩ đều tùy hỷ, mỗi người trở về chỗ của mình.

(Kinh Tạp A-hàm, kinh số 251)

.

Trí tuệ thì ngược lại vô minh. Vô minh cũng như là đêm tối mà trí tuệ cũng như mặt trăng, mặt trời sáng.

Thì ra, minh hay tuệ giác không ở đâu xa mà có ngay trong cuộc sống hiện tại của chúng ta. Ngay nơi sáu căn (mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý) của mình, hãy quán sát để thấy biết rõ chúng vô thường, là pháp sinh diệt. Cái khó là chúng ta không phải lúc nào cũng tỉnh giác để hiện quán (vô đảnh giác), thấy rõ đương tại các pháp đang sinh diệt trong từng sát-na.

Sáu căn vô thường sinh diệt lại tiếp xúc với sáu trần (sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp) cũng vô thường sinh diệt. Do tiếp xúc làm duyên nối căn trần lại với nhau mà từ đó sinh yêu ghét. Vô minh hay có minh xuất hiện trong khoảnh khắc này và dẫn ta đi về vô tận thăng trầm khổ vui hay nhẹ nhàng an yên trong cuộc sống.

Không thường biết (vô minh) thì mọi thứ đều thật, mọi khổ vui trong cuộc đời đều hiện hữu rất thật. Từ đó mà rong ruổi tìm cầu, nắm giữ điều yêu thích và chối bỏ, xua đuổi những điều chán ghét. Vòng luẩn quẩn yêu ghét của cuộc sống sẽ chấm dứt khi tâm ta sáng tỏ, thấy căn trần đều hư giả thì nhẹ nhàng xả buông mọi thứ. Thường minh, tức luôn thấy biết rõ ràng tính duyên sinh giả hợp của pháp thì tự khắc an yên.

Quảng Tánh